

Paniken är nära då mänskligt agerande kan förväntas vara allt mer oförutsägbart

av Bengt-Åke Wennberg

Vi lever i en mätbarhetens tidsålder och vi löser våra problem genom att spalta upp, mäta och kvantifiera. Våra mantran ekar i styrdokument och på kvalitetskonferenser: effektivitet, kvalitetssäkring, evidensbaserad. Samtidigt ramas våra liv in av rankinglistor, betyg, kvalitetsindex, pulsmätare och stegräknare.

Tilltron sätts därmed till yttre parametrar som vi tänker oss objektivt pekar ut den rätta vägen framåt. Vi flyr undan det subjektiva, det känslomässiga, det tillfälliga och den blotta tron. Vi räknar istället: Siffror, diagram och staplar verkar så mycket pålitligare. Ett resultat är att utrymmet för den praktiska kunskapen, för omdöme och situationskunskap blivit allt mindre.

(Ett citat från baksidestexten på Jonna Bornemarks bok, "Det omätbaras renässans")

Under vårt samtal under vårt öppna hus den 14 september 2018 återkom vi ofta till Hartmund Rosas bok om den sociala accelerationen. Rosa, har formulerat den sociala accelerationen ungefär så här: "Vi lever i ett samhälle där handlingsorienterade erfarenheter allt snabbare blir passé och där förväntningarna på framtiden hela tiden måste revideras". Detta gör att mänskliga samspel är dynamiska och ständigt förändras.

Rosas beskrivning av den pågående samhällsförändringen är en extremt kondenserad sammanfattning av de yttre omständigheter som jag menar att människor i arbetslivet numera har att anpassa sig till. Denna medför inte bara att allt går fortare. Den medför också ***ständigt pågående strukturella förändringar som gör den värld vi lever med allt mer komplex.***

Detta har påpekats av David Snowden genom hans Cynefin. Hans syn på komplexiteten har belysts i mina bloggar. Snowden konstaterar i detta sammanhang att de samverkansmönster som bygger på föreställningar om förekomsten av enkla och komplicerade kontexter inte längre är möjliga.

Försöken att utifrån en framing som bygger på enkla och komplicerade) föreställningar om mänskligt samspel styra fram olika önskade samverkansmönster leder till förvirring, misslyckanden och ständiga konflikter. Mönstret blir destruktivt och riskerar att förgöra sig självt.

Jonna Bornemark illustrerar detta genom att peka på hur den praktiska kunskapen – människors erfarenheter av sin egen verklighet – genom de mätsystem som skapats, ständigt nedvärderas till förmån för ett handlande som styrs av olika statistiska parametrar som de som använder HPR tror skall ge den stabilitet och förutsägbarhet i det mänskliga handlandet som man söker.

Sakfrågan är alltså: Bara om man föreställer sig att världen är relativt stabil och i grunden strävar mot balans kan man utifrån det som tidigare hänt fastställa lagbundenheter och parametrar som bestämmer hur man gemensamt skall möta framtida kontexter. Bara om en sådan stabilitet finns är det rimligt att – när det gäller mänskliga samspel – också fastställa mätvärden och mål både för vad man bör uppnå och parametrar som visar om det som görs leder till målet.

Om däremot Hartmund Rosas observation är korrekt och att karaktären av den samspeleskontext man måste hantera ständigt ändrar sig så blir mål och mätsystem som bygger på en förståelse av skeendet så som det varit irrelevanta. De duger inte för bedömningar av framtiden. Försök att styra skeendet utifrån sådana mått kommer då antingen att leda till förutsägbara

misslyckanden – om människor följer dem – eller till oförutsägbara konsekvenser om människor utifrån sina egna erfarenheter anser sig inte kunna göra det. Bägge utfallen slutar i misstillit och konflikter. Detta förklarar Bornemarks desperation.

Jag har som en följd av Rosas påståenden om den sociala accelerationen hävdad att den framing och analysmodell som bygger på HPR (H= hierarki, P=Paternalism och R= Regelstyrning) måste överges. De leder inte bara till slöseri av resurser utan de medför också att förtroendet för det styrande etablissemanget urholkas.

För att undvika detta och skapa en bättre förutsägbarhet av mänskligt handlande måste vi alla i stället för dagens HPR utgå från en helt annan framing. Denna bör bygga på vad vi vet om den enskilda och unika människans faktiska förmåga, hennes praktiska erfarenheter och de föreställningar om framtiden som hon skapat sig.

Vi kan gilla eller ogilla individernas val och föreställningar. Det är emellertid ändå dessa som kommer att bestämma vår gemensamma framtid. Vill vi göra agerandet mer förutsägbart måste vi säkra oss om att de som är inblandade accepterar och förstår och omfamnar den samarbetsuppgift vi gemensamt måste lösa och vad som då krävs av var och en av oss.

Vår tids problem verkar därför vara att vi gjort oss beroende av en stor yrkesgrupp – ett etablissemang och dess väktare – som i all välmening bygger planer, mål, strukturer och föreskrifter med utgångspunkt från Snowdens två fält enkel och komplicerad medan verkligheten i snabb takt avlägsnar sig från de möjligheter som finns för att göra detta.

Vi måste överge deras locktoner och istället acceptera att den förväntade oförutsägbarheten i mänskliga samspel numera innehåller den okända potential som skulle kunna utgöra ett språng i mänsklighetens utveckling. HPR blockerar genom en överdriven tilltro till styrning med hjälp av mätvärden och yttre parametrar just den kreativitet som bygger på praktisk erfarenhet, och som Jonna Bornemark menar är grunden för den kreativitet som gjort våra mänskliga samhällen möjliga.

Det vi, jag och Monica, då grubblar över är hur vi med respekt för människans självständiga val och hennes personliga erfarenheter av olika komplexa kontexter skulle kunna bidra till att hon upptäckte vilka osynliga potentialer för en bättre samverkan som ligger förborgad i den praktiska kunnighet hos de personer hon samspelar med.

Referenser

Bornemark J (2018): Det omätbaras renässans. En uppgörelse med pedanternas världsherravälde. Stockholm: Volante.

Harari Y N (2015b): Homo Deus – A Brief History of Tomorrow. Kina: Harville Secker.

Rosa H (2013): Acceleration, modernitet och identitet. Tre Essäer. Göteborg: Daidalos AB.

Snowden D, Boone M (2007): A Leaders Framework for Decisionmaking. Harvard Business Review. November 2007, sid 69-76

Wennberg B-Å (2018): Komplexiteten – grunden till oredan och villrådigheten i debatten om arbetslivet. Degerfors: Samarbetsdynamik AB.

Originalfil

<https://www.bengtharry.me/?p=3174>